

4. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк. – 5-е видання, доповнене і перероблене – К.: [б. в.], 2007. – 656 с.
5. Селевко Г. Компетентности и их классификация // Народное образование. – 2004. – № 4. – С. 138-143.
6. Татур Ю. Г. Компетентносный подход в описании результатов и проектировании стандартов высшего профессионального образования: материалы ко второму заседанию методологического семинара. Авторская версия / Ю. Г. Татур. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 16 с.
7. Шарипов Ф. В. Профессиональная компетентность преподавателя вуза / Ф. В. Шарипов // Высшее образование сегодня. – 2010. – № 1. – С. 72-77.
8. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58-64.

Шегера М.Д.

студент,

Науковий керівник: Шинкаренко А.І.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*Кременецька гуманітарно-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка*

ВНЕСОК ГНАТА ХОТКЕВИЧА В РОЗВИТОК КОБЗАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ

Гнат Хоткевич – митець масштабної освіченості, непересічного таланту, що постає перед нами як музикант, педагог, художник, музикознавець, фольклорист, письменник, драматург, літературознавець, театрознавець, композитор, громадський та культурний діяч.

Народився Гнат Мартинович Хоткевич 19 грудня 1877 року у Харкові. Ще змалку прислухався до народних пісень, які збирав та записував протягом всього життя. Від кобзаря Павла із с. Деркачі та Г. Гончаренка майбутній музикант перейняв зінківський (харківський) спосіб гри на інструменті та згодом вдосконалив його [1; 4; 5].

Відзначимо, що наполегливе навчання виконавському мистецтву забезпечило музиканту звання «першого професійного бандуриста з віртуозною технікою гри та музично-теоретичними знаннями» [1, с. 84]. Так, у 1899 році М.Лисенко запрошує його у свій хор, з яким Г. Хоткевич гастролює по Україні та Росії, як соліст-бандурист, започаткувавши тим самим новий тип бандурного виконавства – концертний.

Вагомим етапом у житті молодого музиканта став 1902 рік, що ознаменований проведенням концерту присвяченого XII Всеросійському археологічному з'їзду, що відбувся у Харкові. Протягом цього заходу кобзарі та лірники виступали у різних виконавських складах. Це була перша спроба організувати сліпих музикантів в єдиний ансамбль, що відкрило ще один напрям виконавства у бандурному мистецтві [5, с. 66].

Організація концерту кобзарів у 1902 році в Харкові поставила перед митцем багато проблем щодо бандурного мистецтва. Серед першочергових завдань було: обрати єдиний тип гри та уніфікувати вигляд інструменту. Щодо цих питань, то Г. Хоткевич відстоював зінківський спосіб гри, тому що

різниця між регіональними типами гри полягала в манері тримання інструменту та у постановці рук, а харківських тип гри поєднував у собі елементи чернігівського, полтавського, київського та давав можливість грати двома руками з максимальним використанням усіх пальців [1, с. 125-126].

У березні 1906 року бандурист емігрував в Галичину, що в той час перебувала під Австро-Угорщиною, де переховувався 6 років від арешту за активну громадську діяльність. Впродовж цього періоду митець натхненно працював як етнограф, історик, письменник, фольклорист, театральний діяч, музикант, розвивав та пропагував кобзарське мистецтво, здійснив дві велику концертні подорожі по Галичині й Буковині в яких виступав як соліст-бандурист і лектор [5, с. 21].

За роки проведені в еміграції, Г. Хоткевич багато зробив для вдосконалення технічних та художніх можливостей бандури. Підсумком багаторічної праці митця по удосконаленню строю бандури стало отримання авторського свідоцтва № 28768 від 27 квітня 1932 року Ленінградським комітетом у справах винаходів на пристрій для зміни строю музичних щипкових інструментів типу бандури. Уніфікація інструментарію – конструювання інструментів стабільної форми, діапазону, строю, його хроматизація, створення системи перемикання тональностей – привела до активізації процесів удосконалення інструментальної техніки гри.

Значною мірою розвитку бандурного мистецтва сприяла і педагогічно-методична діяльність Г. Хоткевича [2, с. 3]. Особлива роль належить його «Підручнику гри на бандурі харківського типу» (1909), що став першою в Україні теоретичною працею, в якій автор подає історичний огляд інструменту та пояснення щодо нової теорії кобзарської техніки гри. У 1929-1930 роках пише другий «Підручник гри на бандурі харківського типу», що став заключним науково-методичним виданням у системі багаторічних досліджень та розробок, що взяли свій початок від традицій професійних кобзарів зінківського типу.

Питанню хроматизації бандури Г. Хоткевич присвятив також кілька теоретичних розвідок. Особливого значення набула праця «Бандура та її можливості», що стала першим узагальненим викладом проблем удосконалення бандури, розширення її технічно-виконавських можливостей. Митець написав і ряд наукових розвідок про бандуру: «До історії кобзарської справи», «Про призначення бандури», «Музичні інструменти українського народу». Г. Хоткевич відомий і своєю педагогічною діяльністю, що пов'язана з роботою у Харківському музично-драматичному інституті, де у 1925 році був організований гурток для вивчення бандурної гри, що згодом був реорганізований в перший у вузівській музичній практиці України клас бандури під керівництвом Гната Хоткевича [3, с. 425].

Узагальненням його педагогічної діяльності стала розробка комплексної системи викладання гри на бандурі, що органічно поєднувала типові ознаки народного та академічного виконавства. Запозичивши в народних співців автентичний інструмент та манеру виконання творів, прийоми гри, він розвинув та дав напрямок нового професійного розвитку кобзарського мистецтва. Протягом 1925-1938 років учнями та послідовниками бандуриста були Л. Гайдамака, В. Кабачок, І. Фількельберг, Г. Бажул, В. Мартинюк, П. Іванюк та інші.

Потрібно сказати, що навчальний осередок в Харкові став основною базою фахової бандурної освіти в Україні, першим методичним центром, що об'єднував всі регіональні школи та сприяв загальному поширенню

професіоналізму в бандурному мистецтві, широкому залученню його до просвітницької діяльності. Маючи досвід теоретика-дослідника, практика-виконавця та організатора музичної справи митець здійснював ідею розвитку і популяризації національної культури, організовуючи як навчальні, так і професійні художні колективи.

Результатом комплексної роботи митця у галузі кобзарства стала створена ним 1929 році в Полтаві студія бандуристів, при якій він був керівником півторарічного курсу навчання. Вже в 1930 році студія була реорганізована у зразкову капелу бандуристів, що через чотири роки об'єдналася з Київською і на сьогодні відома в цілому світі як Державна Заслужена капела бандуристів України.

Праця з колективом сприяла створенню творів оригінального бандурного репертуару. Одним з найкращих концертних номерів капели було виконання твору «Байда». Г. Хоткевич також створив майстерну обробку думи «Буря на Чорному морі» та пісні К. Богуславського «Дванадцять косарів», що стала свого роду символом капели [1, с. 138-139].

Варто зауважити, що новим для академічного бандурного мистецтва стали створений Г. Хоткевичем жанр мелодекламацій та запропонований новий тип бандурного супроводу (у якому поєднувався фольклорний матеріал із засобами композиторської техніки професійної європейської музики). Таким чином, створення професійного бандурного репертуару, написання навчально-методичних робіт та наукових розвідок відкрили нові шляхи для розвитку народного мистецтва.

Зауважимо, що Гнат Хоткевич не маючи офіційного диплому про музичну освіту, став професійним та багатограним музикантом чия діяльність сприяла становленню та розвитку сучасної української музичної культури [5, с. 42].

Як композитор, Г. Хоткевич став засновником бандурної школи, першим в Україні сформував репертуар для бандури та оркестру бандуристів; як організатор та педагог – створив капелу кобзарів, клас бандури в музичному вузі, розробив методику викладання гри на бандурі; як теоретик кобзарського мистецтва – послідовно утверджував комплексне вивчення бандури, новий погляд на історію кобзи-бандури, шукав шляхи її реконструкції, виявляв індивідуальні стилі традиційного кобзарського виконавства, вивчав музичне мислення кобзарів, заклав основи теорії музики і народного музичного професіоналізму.

Список використаних джерел:

1. Ваврик О. Кобзарські школи в Україні / Ваврик Оксана. – Тернопіль: Збруч, 2006. – 221 с.
2. Дутчак В. Любів Україну / Віолетта Дутчак. – Івано-Франківськ: Плай, 2003 – 132 с.
3. Литвин М. Струни золоті / М. Литвин. – Київ: Веселка, 2004. – 118 с.
4. Супрун Н. Гнат Хокевич – музикант / Н. Супрун. – Рівне, 1997. – 280 с.
5. Орленко П. Через ту бандуру (Гнат Хоткевич) Історичний календар 2002. – Київ, 2002. – С. 420-424.
6. Цар О. Роль Гната Хоткевича в розвитку кобзарського мистецтва // Олена Цар // Словянське музичне мистецтво в контексті європейської культури. – Вінниця, 2007. – С. 97-99.